

Neoliberalizem in kako se mu zoperstaviti

Že nekaj časa se soočamo s protesti, katerih temeljni vzrok je nezaupanje v politično elito, ki je Slovenijo hkrati s sočasno gospodarsko krizo pripeljala na dno gospodarskega razvoja v dvajsetih letih po samoosvojitvi. Odmikamo se od temeljnega načela slovenske ustave, po katerem je »Slovenija pravna in socialna država«.

Neoliberalni kapitalizem se širi z vzpostavljanjem gospodarskih in družbenih kriznih razmer na različnih koncih sveta, a tudi z ekonomskimi prijemi, ki omogočijo nastanek krize, in postavljanjem pogojev za njeno reševanje. Države nato s polno podporo vsakokratne vladajoče politike postanejo odvisne od kapitala multinacionalk in se soočajo z zahtevami po prodaji državnega premoženja, naravnih virov ter obremenjevanjem prebivalstva, ki ga potiskajo v siromaštvo. To razmišljanje mi je potrdila knjiga Johna Perkinsa *Izpovedi ekonomskega morilca*, v kateri prikaže procese načrtovanja kriz z vlaganjem kapitala v načrtovano nedonosne infrastrukturne projekte s posledicami uničevanja okolja, ki jih morajo plačevati države. Države se morajo zaradi tega prekomerno zadolževati, dolg pa odplačati z razprodajo nacionalnega premoženja in obremenitvijo državljanov.

Kam je poniknil kapital?

Opazno makroekonomsko podporo neoliberalnemu modelu v Sloveniji sam močno zaznavam po letu 2000. Začetki sicer segajo v čas Sachsovega modela privatizacije leta 1992, čeprav takrat nisem ocenjeval, da je to začetek vzpostavljanja neoliberalizma v Sloveniji. S kuponsko privatizacijo, ki jo je prof. Sachs projiciral za celotno Vzhodno Evropo, se je začelo tiho strateško uvajanje neoliberalizma: državno lastnino je treba razprodati tistim, ki je ne bodo znali vrednotiti in jo bodo po nesramno nizkih cenah prodali nosilcem neoliberalne elite, ki se je v Sloveniji začela zbirati okoli politične. Neoliberalni makroekonomisti so koncept podpirali, gradualisti pa temu nasprotovali in bili tudi temu primerno kritizirani, pač v stilu nekultiviranih nosilcev neoliberalizma.

Lastniki investicijskih skladov ter finančnih holdingov, šolani v angleških in ameriških šolah, so aktivno kupovati privatizacijske certifikate daleč pod tržno ceno. S pridobit-

vijo večinskega deleža v posameznih gospodarskih družbah so začeli voditi svojo ekonomsko politiko, ki ni zagotavljala vlaganj v razvoj in tehnologijo, želela je le na obstoječih sredstvih doseči maksimalen dobiček. Firme so pripravljali za prodajo. Nakup podjetij je bil izveden na kredit, družba je za novega lastnika morala zagotoviti sredstva za odplačilo kredita. Ponovno je sledilo obdobje brez investicij v razvoj.

Posledica je današnje stanje v industriji, ki v Sloveniji izkazuje katastrofalno nizke dodane vrednosti na zaposlenega, pod 35.000 evrov na leto. Kolikšna so bila vlaganja v razvoj in tehnologijo v Istrabenzu ali v Skupini Pivovarna Laško? Po moji oceni le za zagotavljanje enostavne reprodukcije in nič več. Izvajalo se je le dezinvestiranje vsega premoženja za lastniški odkup podjetja. Kje je prehrabna industrija Skupine Istrabenz? Kdo so lastniki blagovnih znamk nekdanje Kolinske in Droge? Danes beremo, da kupec perspektivnega podjetja Droga Portorož živi predvsem od prodaje produktov blagovnih znamk Droge. Kam se pretaka obdavčitev profita od teh blagovnih znamk? V slovenski proračun ne! Ta profit je namenjen za samoodkup olastninjenih družb. Ni nobenega vlaganja v razvoj. Zadnje razprave o stanju v Fructalu to potrjujejo. Ne samo Fructal, celotno poslovno okolje, vezano na Fructal, mora danes prispevati za njegov odkup.

Podjetja, ki smo jih privatizirali, so nastala v samoupravnem socializmu, ki smo ga ob spremembi družbenega sistema popolnoma zavrgli kot škodljivega za razvoj tržnega gospodarstva in podjetništva. A svetovni sociologi so pri študiju tega sistema našli tudi kakšno pozitivno ekonomsko in sociološko kategorijo. Združenje EFES, ki proučuje delavsko delničarstvo, ugotavlja, da je to v Sloveniji na najnižji stopnji, brez pomembne udeležbe v strukturi kapitala podjetij!

Kje je kapital investicijskih skladov, pidov kot nosilec certifikatske privatizacije? V davčnih oazah je po različnih ocenah od 4 do 30 milijard evrov kapitala. Ko pregledujem te podatke in ocenjujem vrednosti premoženja, preprodanega na bolj ali manj legalen način, je tega premoženja v tujini vsaj 12 milijard evrov. Slovenskemu gospodarstvu po analizah bank manjka okoli 6 milijard evrov. To je manko vložka v razvoj in

tehnologijo, da bi sledili razvoju sosednjih držav. Kaj smo v letih osamosvojitve naredili, da bi preprečili odliv kapitala? Koliko izvoženega kapitala je rezultat kriminalnega oškodovanja upnikov, podizvajalcev, malih delničarjev?

Razen nekaj vztrajnih gradualistov – sam bi rekel evolucionistov – neoliberalizmu v Sloveniji niso nasprotovali niti ekonomisti niti sociologi in tudi politična elita ne; vsi so ga bolj ali manj aktivno ali pa pasivno podpirali. Ko je direktor Abanke leta 2002 omenil problematiko odliva kapitala, so ga takoj utišali. Za nadzor odlivanja kapitala v davčne oaze v skladu z zakonodajo o obdavčitvi kapitala sta na davčni upravi predvidena le dva inšpektorja, medtem ko državljane za minorne zneske enega evra neplačila preganja kar četa davčnih uradnikov. Koga je treba nadzirati, je odraz političnega diskurza vladajočih politik in politikov. Kmalu bo tako ali tako zmanjkalo vsega premoženja, in potem nam lahko samo še Bog pomaga.

Bančni krediti so se v dobršni meri prelil v davčne oaze z vednostjo bančne in politične elite. Samo en primer. Družba Delo Revije si je sposodila pri banki 30 milijonov evrov. Ne za poslovanje Dela Revij, ampak jih je prenesla na hčerinsko družbo v lasti lastnika Dela Revij, od tu je pa denar izginil v davčne oaze. To so podatki medijev, ki so primer raziskovali. Kaj smo kot pravna država z nosilci takšnih dejanj naredili? Nič. Izvajalci so razprodali še vse svoje premoženje v Sloveniji, da jim ja ne bi kdo v kakšnih dvajsetletnih sodnih postopkih sedel na kakšen evro premoženja, če se slučajno ugotovijo elementi kaznivega odtujenja kapitala.

V letih 2004 do 2008 se je privatni sektor zadolžil v tujini za 13 milijard evrov. Kapital je bil pod ugodnimi pogoji plasiran v gospodarstvo, finančne holdinge za privatizacijo družb in gradbeni sektor. Poceni kapital je dvigoval ceno nepremičnin in delnic gospodarskih družb. Z veriženjem najetih kreditov preko različnih investicijskih skladov in finančnih holdingov so se bogatile politične elite, premoženje pa je prehajalo v njihovo last, s tem da so firme same garantirale odplačila najetih kreditov lastnjenja.

Kriza na plečih prebivalstva

S ponudbo poceni kapitala nepremičninskemu sektorju, predvsem v ZDA, je neoliberalizem sproduciral finančno krizo. Ta je prizadela predvsem srednji sloj ZDA in EU, ki je kupoval nepremičnine in špekulativne obveznice hipotekarnih kreditov bonitete

AAA tik pred kolapsom. Sledil je padec vrednosti pokojninskih skladov za 30 do 50 odstotkov. Kriza je prizadela tudi razviti svet, vendar ne finančnih elit, neoliberalnih izkoriščevalcev, ki so pri izvoru informacij, saj so krizo načrtovali in znali oceniti, kdaj je najbolj ugoden čas za prodajo. Neoliberalizem tudi v izvornih državah ZDA in Angliji kosi po svojih državljanih in kreira padec standarda ter razraščanje revščine. Kriza je načrtovana z namenom osiromašenja množičnih varčevalcev za pokojnine in prelitja kapitala k neoliberalnim finančnim elitam.

To se dogaja tudi Sloveniji. Kljub temu da so družbe lastnikom za nakup njihove lastnine garantirale z vsem premoženjem, so se pogoji v času krize tako spremenili, da so zaradi nesolventnosti začele težiti k stečajem, vključno s finančnimi holdingi. Kapital se je podražil, vrednost nepremičnin in podjetij je začela padati, banke niso bile sposobne financirati normalne reprodukcije in spirala se je začela odvijati navzdol. Gospodarske družbe se prodajajo ali gredo v stečaj, delavci so pristali na cesti brez odpravnin, zavarovanj, banke brez odplačil kreditov neodgovorno olastninjenih družb z velikimi izgubami. Kdo bo te kredite odplačal tujini? Država, davkopllačevalci. Pogorjšče turboneoliberalizma ostaja prebivalstvu, ki mu država nalaga bremena krize.

Ne morem mimo zakonodaje, ki opredeljuje prisilno poravnavo in stečaje. Stečaji so postali tako rekoč nacionalni šport, saj jih je v Sloveniji na območju EU relativno največ, samo lani okoli 600. Če se človek malo razgleda po zahodnem razvitem svetu glede reševanja nesolventnosti družb, pride do spoznanja, da tam izkoristijo vse možne zakonodajne potenciale, da nesolventno družbo usposobijo za nadaljnje življenje, predvsem zaradi zaposlitve delavcev in vpliva na družbeni proizvod. Upravljanje družb v prisilni poravnavi ali stečaju prevzamejo upniki.

Slovenska zakonodaja in praksa opredeljuje postopke prisilne poravnave in stečaje kot za preminule pravne osebe, ki jih je treba nespoštljivo pokopati. Dejstvo, da nekateri stečajni upravitelji vodijo stečaje do 48 pravnih oseb, je norčevanje iz gospodarstva s strani sodne veje oblasti, saj niti na Žalah na pogrebniha ne pride 48 pogrebov. To norčevanje iz gospodarstva je uzakonjeno, na stečajni masi se pasejo »mrhovinarji« in po zvezah kalkulirajo, kje se kdo še lahko okoristi. Zakonodaja na papirju sicer poudarja vlogo upnikov, vendar je tako pravno zahtevna, da mimo volje sodne veje oblasti ne morejo brez angažiranja čete advokatov.

Page: 22

Reach: 56000

Country: SLOVENIA

Size: 802 cm2

3 / 3

Kaj storiti

Ni še vse propadlo. Ostalo je za borih 11 milijard državnega premoženja. Danes je ključna razprava, kako še to poriniti v roke neoliberalnim finančnim elitam po kriznih cenah preko slabe banke in državnega holdinga, da ostanemo goli in bos. S tem bomo krili finančni primanjkljaj.

To zahteva Bruselj, trdi vlada. Država je slab gospodar, se stalno sliši. To velja le za kapital slovenske države. Drugod v EU so države dober gospodar. Prozorno je, da hočejo politične elite pod vplivom neoliberalizma to prodati. Prihodnost države, skupnosti, v roparskem neoliberalizmu nikogar v politiki ne zanima, niti se noče s tem obremenjevati. Vsak posameznik naj poskrbi zase in svojo prihodnost, skupnih ciljev v korist socialne in pravne države ni. Je potem mogoče razumeti naraščanje kriminala?

Moram poudariti, da nisem proti postulat neoliberalizma, ki temelji na svobodni tržni menjavi, osebni iniciativi, individualni emancipaciji, odgovornosti za lasten razvoj. Vendar mora imeti tak neoliberalizem državni korektiv v socialni državi, ki mora zagotavljati skupen razvoj za zdravo, izšolano in socialno primerno razslojeno populacijo. Ti postulati so v nasprotju z izkoriščevalskim neoliberalizmom, ki je v Sloveniji že pognal globoke korenine.

Zaradi tega je vstaja ljudi razumljiva in opravičljiva! Razumem zahteve uporniškega gibanja, ki je v bistvu upor proti izkoriščevalskemu neoliberalizmu. Prepričan pa sem, da če ne bomo takoj urgentno začeli spreminjati odnosa do gospodarstva, industrije in zaposlovanja v gospodarskih dejavnostih, nam vstaja ne bo nič koristila. Svoje socialno okolje si moramo zagotoviti sami s sredstvi, ki so še na razpolago. Mnogo preveč premoženja gospodarstva je bilo uničena ali pretopljenega v tujino. Takoj je tre-

ba zagotoviti rast proizvodnje in vlaganje v razvoj, in to z:

a. zagotovitvijo kreditov za financiranje izvozne proizvodnje po sklenjenih izvoznih pogodbah;

b. prednostno sanacijo poslovno zdravih, a nelikvidnih in nesolventnih podjetij s strani države in posledično sanacijo bank. Država naj finančno usposobi zdrave gospodarske družbe in krije konkretne izgube bank za odpise kreditov do družb s potrjenim programom prestrukturiranja. Sanacija bank naj se rešuje sočasno s sanacijo podjetij.

c. takojšnjo spremembo insolventne zakonodaje, po kateri naj prevzamejo upravljanje družb upniki in ne stečajni upravitelji, čas zastaranja spornih poslovnih ukrepov v škodo upnikov pa se podaljša z enega na pet let;

d. razglasitvijo amnestije, po vzoru Nemčije, za vrnjeni kapital iz davčnih oaz s kratkim rokom vračila, za ostale se dopolni zakonodaja tako, da ni zastaranja kriminalnih dejanj iz naslova oškodovanja gospodarskih družb;

e. zagotovitvijo sredstev za razvoj tehnologije za industrijsko proizvodnjo, ki ima prednost pred vlaganji v infrastrukturo.

Le s korenitim posegom v oživljanje gospodarstva bomo ustavili naraščanje nezaposlenosti, zagotovili rast BDP in s tem sredstva za ohranitev socialne države, ki smo jo pred leti že imeli. V nasprotnem primeru bo treba spremeniti ustavo, kajti socialno in pravno državo bomo imeli le še v usihajočem spominu.

DR. ANDRO OCVIRK